

အနက်ငုပ် လုံးတွဲကြိယာ အချို့၏ ဇစ်မြစ်

ညိမ်းညိမ်း*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းတွင် အနက်ငုပ် လုံးတွဲကြိယာအချို့၏အကြောင်းကို ရှေးစာပေများ၊ အနက်ဖွင့်ကျမ်းများ၊ အဘိဓာန်များကို အခြေပြု၍ လေ့လာထားပါသည်။ မြန်မာစာပေ အဦးအစဖြစ်သော ပုဂံခေတ်အခါက မြန်မာဘာသာစကားတွင် လုံးချင်းကြိယာများကို အသုံးများသော်လည်း နောက်ပိုင်းခေတ်များတွင် လုံးတွဲကြိယာများကို တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် အသုံးပြုလာကြသည်။ ထိုလုံးတွဲကြိယာတို့တွင် အချို့သည် ရှေးကြိယာတို့၏ အနက်မှာ ထင်ရှားသော်လည်း နောက်ကြိယာ၏အနက်မှာ ကွယ်လျက်ရှိသည်။ အချို့မှာမူ ကြိယာတစ်လုံးစီ ခွဲထုတ်လိုက်လျှင် အနက်ပြောင်းသွားပြန်သည်။ ယခင်က ကြိယာအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သည့် စကားတို့သည် နောက်ဆက်များ၊ ပစ္စည်းများအဖြစ် အသုံးပြု သွားသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ထိုလုံးတွဲကြိယာများကို အနက်ကြံဆ ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် မြန်မာဘာသာစကားမှ အနက်ငုပ်ကြိယာတို့အကြောင်းကို လေ့လာဖော်ထုတ်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရ - အနက်ငုပ်ကြိယာများ၊ မြန်မာစကားအနက်ဖွင့် ကျမ်းများ၊ အဘိဓာန်များ။

နိဒါန်း

မြန်မာဘာသာစကားတွင် ရှေးဝဏ္ဏ၏အဓိပ္ပာယ် ပိုမိုလေးနက်လာအောင် နောက်ဝဏ္ဏက ထောက်ပံ့ပေးနေသော နှစ်လုံးတွဲကြိယာများ ရှိပါသည်။ ထိုကြိယာ များကို အသုံးပြုနေသော်လည်း ဝဏ္ဏတစ်ခုချင်းစီ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို မြန်မာစကား ပြောဆိုနေသူများ ကိုယ်တိုင် အမှုမဲ့အမှတ်မဲ့ ထားတတ်ကြသည်။

ထို့ကြောင့် မိမိတို့ကိုယ်တိုင် သုံးနှုန်းပြောဆိုနေပါသော်လည်း အချို့တွဲဖက် ဝဏ္ဏ၏အဓိပ္ပာယ်ကို မေးလျှင် ပီပီပြင်ပြင် ဖြေဆိုနိုင်မှု မရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ သာဓကအဖြစ် ‘ဝတ်စား’ ဟူသော နှစ်လုံးတွဲကြိယာတွင် ‘ဝတ်ဆင်’ သည်ကို ရည်ညွှန်းပြောဆိုသော စကားဖြစ်ပါသော်လည်း အနောက်ကြိယာသည် အဘယ်ကြောင့် ‘စား’ ဖြစ်နေရသနည်း။ ‘စား’ သည် မည်သည်ကို ဆိုလိုသနည်း။ ‘စား’သည် ဝါးမျိုသည် ဆိုသည့် အနက်မျိုးအပြင် မည်သည့်အနက်ရသနည်း စသည်ဖြင့် ဆန်းစစ်ကြည့်ပါက မြန်မာစကားတွင် ‘စား’ ၏ အဓိပ္ပာယ်သည် ငုပ်နေပြီဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

* ဒေါက်တာ၊ ပါမောက္ခ၊ မြန်မာစာဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်

အချို့သော နှစ်လုံးတွဲကြိယာများပါ ဝဏ္ဏအချို့သည် မြန်မာဘာသာစကား လေ့လာသူများအတွက် အနက်ငှပ်နေပြီး ထိုအနက်တို့ကို ဆန်းစစ်ရန် ပညာရှင်တို့ကို စိန်ခေါ်လျက် ရှိပါသည်။ သာဓကအားဖြင့် ‘လိမ်မာ’ တွင်ပါသော ရှေ့ဝဏ္ဏ ‘လိမ်’၊ ‘ပျော်ပါး’ တွင်ပါသော နောက်ဝဏ္ဏ ‘ပါး’၊ ‘စော်ကား’တွင် ပါသော ‘စော်’ နှင့် ‘ကား’ စသည်တို့သည် မည်သည့်အဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်နေပါသနည်း ဟု တွေးတော ဆန်းစစ်ရန် လိုပါသည်။ ယနေ့ အသုံးတွင်နေသော ‘လိမ်မာ’ ဟူသော စကား၏ အဓိပ္ပာယ်ကို နားလည်သော်လည်း ‘လိမ်’ ၏ အဓိပ္ပာယ်သည် လိမ်ညာ/ကွေ့ကောက် ဟူသည့် အနက်မျိုးနှင့် အလှမ်းကွာနေသည်။ ‘ပျော်ပါး’ တွင် ‘ပျော်’ ဆိုသည့် အဓိပ္ပာယ်ကို နားလည်သော်လည်း ‘ပါး’ ဟူသော ဝဏ္ဏ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို နားမလည် နိုင်ပါ။ ‘စော်ကား’ ဟူသော စကားလုံး၏ အဓိပ္ပာယ်ကို နားလည်သော်လည်း ‘စော်’ နှင့် ‘ကား’ ဝဏ္ဏတစ်ခုချင်း၏အဓိပ္ပာယ်ကို ‘စော်ကား’၏ အဓိပ္ပာယ်နှင့် ဆက်စပ် နားမလည်နိုင်ပါ။ ထိုကဲ့သို့ အနက်ငှပ် နေသော နှစ်လုံးတွဲ ကြိယာများ၏ ဇစ်မြစ်ကို ဤစာတမ်းတွင် ဖော်ထုတ်ရန် ကြိုးစားပါမည်။ မြန်မာဘာသာသည် လုံးချင်းအနက် အဓိပ္ပာယ်ဆောင်သော ဘာသာစကားဖြစ်သည် ဟူသော အချက်ကို ပဓာနပြုပြီး လေ့လာမည်ဖြစ်ပါသည်။ အလေ့လာခံတို့မှာ ဝတ်စား၊ လေးစား၊ ရယ်မော လိမ်မာ တို့ ဖြစ်ပါသည်။

မင်းကြီး မင်းလှမဟာဇေယနန္ဒသင်္ကြံဘွဲ့ခံ အတွင်းဝန် ရွှေတိုက်ဝန် ပေါက်မြိုင် မြို့စားမင်းက ဝေါဟာရလိနတ္ထဒီပနီကို မိတ်ဆက်ရာတွင် ဝေါဟာရစကား တို့သည် ရှေးအခါက တစ်မျိုး တစ်ဘာသာတည်းပင် ဖြစ်လင့်ကစား နောက်နှောင်းသောအခါ လူအမျိုးမျိုး ဘာသာအမျိုးမျိုးတို့ ရောနှောမိတတ်သောကြောင့် မည်သည့် ဘာသာစကား တွင်မဆို ဘာသာ ၃-၄မျိုး ရောစပ်တတ်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားတွင်လည်း သက္ကတ၊ ပါဠိဘာသာတို့ ရောနှောရှင်သန်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အခြား ဘာသာ စကားများပါ ရောလာနေပြီ ဖြစ်သည်။ ဤသို့ စပ်နှောယှက်လျက်နေရာ၌ မြန်မာ ဘာသာရင်း သက်သက်မူကား အမည်ဝေါဟာရ တစ်ခု တစ်ခုကို အသံအက္ခရာ တစ်လုံးတစ်လုံးစီသာ ရှိတတ်ခြင်း၊ အချို့နှစ်လုံးစီ ရှိသော်လည်း အနည်းငယ်မျှသာ ရှိခြင်းများကို ဒေသန္တရ အကြားအမြင်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဘာသာစကား၏ သဘောလက္ခဏာကို ထောက်သဖြင့်လည်းကောင်း ယုံကြည်မှတ်ထင်သင့်သည် ^၁ ဟု ဖော်ပြထားသည်။

^၁ ဇေယသင်္ခယာ၊ မဟာ၊ ၁၉၆၃၊ န။

ထိုဖော်ပြချက်အရ မြန်မာဘာသာစကားသည် လုံးချင်းစကားလုံးများဖြင့် တည်ဆောက်ထားပြီး လုံးတွဲစကားလုံး အနည်းငယ်သာ ရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ပုဂံခေတ်တွင် လုံးချင်းစကားလုံးများဖြင့် ရေးသားခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် နာမ်၊ ကြိယာလုံးတွဲစကားလုံးများဖြင့် ဝေဝေဆာဆာ အသုံးပြု ရေးသားလာကြသည်။ ဘာသာစကား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် စည်ပင်လာသည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း အချို့ လုံးတွဲ များတွင် မည်သည်က အရင်းအမြစ်ဖြစ်သည်ကို ဖော်ထုတ်ရန် ခက်ခဲလာသည်။ အချိန်ကြာမြင့်သည်နှင့်အမျှ အနက်ပြောင်းလဲသွားခြင်း၊ ကွယ်ပျောက်သွားခြင်းများ ဖြစ်လာသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ဤစာတမ်းတွင် မြန်မာလုံးတွဲကြိယာ များ၏ အကြောင်းကို လေ့လာဖော်ထုတ်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာလုံးတွဲကြိယာများ၏ တွဲစပ်ပုံ

မြန်မာလုံးတွဲကြိယာများ၏ ဖော်ထုတ်မှုကို မဖော်ထုတ်မီ လုံးချင်းအဓိပ္ပာယ်ကို စူးစမ်းပြီးမှ တွဲစပ်ပုံကို ဆန်းစစ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ တွဲစပ်ထားသော လုံးချင်းကြိယာ တို့သည် အနက်တူသည်လည်း ရှိသလို ကွဲပြားနေသည်လည်း ရှိပါသည်။ ထိုကြိယာ တို့၏ စကားလုံးအရင်းအမြစ်ကို တိကျသေချာအောင် ဖော်ထုတ်ပြီးမှ လုံးတွဲ ကြိယာတို့ တွဲစပ်ထားပုံကို ခွဲခြားကြည့်လျှင် အောက်ပါအတိုင်း ငါးမျိုး တွေ့ရ ပါသည်။

(က) ကြောင်းတူ သံကွဲ လုံးတွဲများ

အနက်တူပြီး အသံကွဲသည့် ဝဏ္ဏများကို ပေါင်းစပ်တွဲသုံးထားသည့် လုံးတွဲ ကြိယာများကို ဆိုလိုသည်။ ပြောဆို၊ ကြည့်ရှု၊ သန့်စင်၊ ခွဲခြမ်း၊ ဝေငှ၊ စိတ်ဖြာ၊ ပြုမူ စသည့် လုံးတွဲကြိယာများတွင် ပြောနှင့်ဆို၊ ကြည့်နှင့်ရှု၊ သန့်နှင့်စင်၊ ခွဲနှင့်ခြမ်း၊ ဝေနှင့်ငှ၊ စိတ်နှင့်ဖြာ၊ ပြုနှင့်မူ တို့သည် အနက်အားဖြင့်တူညီပြီး အသံထွက် ကွဲနေသည့် ကြိယာများ ဖြစ်သည်။ အနက်တူသည့် ကြိယာနှစ်လုံးကို တွဲပြီးသုံးသည့် အတွက် ကြိယာ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ပိုမိုလေးနက်လာစေကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

(ခ) အနက်ကွဲ လုံးတွဲများ

အနက်ကွဲသော်လည်း တွဲသုံးလေ့ရှိသည့် လုံးတွဲကြိယာများကို ဆိုလိုသည်။ နေထိုင်၊ သွားလာ၊ စားသောက်၊ လုပ်ကိုင်၊ ကြိုဆို စသည့် လုံးတွဲများတွင် နေနှင့်ထိုင်၊ သွားနှင့်လာ၊ စားနှင့်သောက်၊ လုပ်နှင့်ကိုင်၊ ကြိုနှင့်ဆို စသည့်

ကြိယာတို့သည် အနက်ကွဲသော်လည်း လုံးတွဲအနေဖြင့် မြန်မာဘာသာစကားတွင် ရှိနေကြသည်။ သုံးနေကြသည်။ အနက်ကွဲကြိယာတို့ကို တွဲသုံးထားသော်လည်း မြန်မာစကား ပြောဆိုနေသူတို့သည် ထိုအနက်နှစ်ခု ကွဲပြားနေမှုကို ဂရုမပြု နားလည်မှုကို အခြေခံကာ ပြောဆိုသုံးနှုန်းနေကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။

(ဂ) ရှေ့နောက်ဖြစ်စဉ် လုံးတွဲများ

တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဖြစ်ပျက်နေသည့် အပြုအမူကို ဖော်ပြနေသော လုံးတွဲကြိယာ များကို ဆိုလိုသည်။ လာပြော၊ ဝင်ထိုင်၊ စားကြည့်၊ ရေးမှတ်၊ မိန့်ကြား၊ နာယူ၊ လိုက်ပြော စသည့် လုံးတွဲကြိယာတို့သည် ရှေ့နောက်ဖြစ်စဉ်တို့ကို တွဲပြီးဖော်ပြ နေသော ကြိယာများ ဖြစ်သည်။ ‘တစ်ခုခုဖြစ်ရင် လာပြောလှည့်’၊ ‘ဝင်ထိုင် သွားပါဦး’၊ ‘ကောင်းမကောင်း စားကြည့်လေ’၊ ‘သေသေချာချာ ရေးမှတ်ထားရဲ့လား’၊ ‘ဆရာတော် မိန့်ကြားသွားတဲ့အတိုင်း လုပ်မှာပါ’၊ ‘လူကြီးတွေပြောတာကို နာယူရမှာ မင်းတို့အလုပ်ပဲ’၊ ‘တို့ပြောတာကို လိုက်ပြောနေတာလား’ စသည့် သာဓကတို့တွင် အပြုအမူဖြစ်စဉ်အတိုင်း ကြိယာတို့ကို တွဲဖက်ရေးသားကြောင်း ပေါ်လွင်သည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

(ဃ) ကြိယာဝိသေသန နှင့် ကြိယာ လုံးတွဲများ

ရှေ့ကြိယာက နောက်ကြိယာကို အထူးပြုနေသော လုံးတွဲကြိယာများကို ဆိုလိုသည်။ ရမ်းလုပ်၊ ညာပြော၊ ရောယောင်၊ လှည့်ဖြား၊ လှောင်ရယ် စသည့် လုံးတွဲကြိယာတို့တွင် ရှေ့ကြိယာများသည် နောက်ကြိယာများကို အထူးပြုနေသည်ကို သတိပြုရန် ဖြစ်သည်။

- “သူက ရမ်းလုပ်တတ်တယ်”
‘ရမ်းလုပ်’တွင် ‘ရမ်း’သည် နောက်ကြိယာ ‘လုပ်’ (ပြုလုပ်)ကို အထူးပြုသည်။
- “ငါ့ကို ညာပြောပြန်ပြီလား”
‘ညာပြော’တွင် ‘ညာ’သည် နောက်ကြိယာ ‘ပြော’ (ပြောဆို)ကို အထူးပြုသည်။
- “သူက ဒီကိစ္စမှာ ရောယောင်ပြီး ပါလာတာ”
‘ရောယောင်’တွင် ‘ရော’သည် နောက်ကြိယာ ‘ယောင်’ (လွဲချော် ပြုမူသည်)ကို အထူးပြုသည်။

“ဟိုလူ လှည့်ဖြားပြီး ခေါ်သွားလို့ ဒီလို ဖြစ်သွားတာ”
 ‘လှည့်ဖြား’တွင် ‘လှည့်’သည် နောက်ကြိယာ ‘ဖြား’ (သွေးဆောင်သည်)ကို အထူးပြုသည်။
 “တမင်သက်သက် လှောင်ရယ်တာမျိုး မလုပ်သင့်ပါဘူး”
 ‘လှောင်ရယ်’တွင် ‘လှောင်’သည် နောက်ကြိယာ ‘ရယ်’ (ပြုံးရယ်သည်)ကို အထူးပြုသည်။

(င) ကြိယာနှင့် ကြိယာဝိသေသန လုံးတွဲများ

နောက်ကြိယာက ကြိယာဝိသေသနသဘော ဆောင်နေပြီး ရှေ့ကြိယာကို အထူးပြုနေသော လုံးတွဲကြိယာများကို ဆိုလိုသည်။ နောက်ကြိယာဝိသေသနက ရှေ့ကြိယာကို ထူးခြားစေသည့် ထင်စား၊ မြင့်မား၊ ကြီးပြင်း၊ ရမ်းကားစသည့် လုံးတွဲကြိယာတို့တွင် နောက်ကြိယာများသည် ကြိယာဝိသေသန အသွင်ဆောင်ကာ ရှေ့ကြိယာများကို အထူးပြုနေသည်ကို သတိပြုမိရန် လိုပါသည်။

“သည်မယ် ထင်စားပါလို့ ချစ်အားငယ်သန်”
 ‘ထင်စား’တွင် နောက်မှ ‘စား’ (အထူး/လေးနက်)သည် ရှေ့က ‘ထင်’ (ထင်မြင်ယူဆသည်၊ မျှော်လင့်သည်၊ အားကိုးသည်) ကြိယာကို ပံ့ပိုးပေးနေကာ ကြိယာဝိသေသနအသွင်ကို ဆောင်ပါသည်။

“မြင့်မားတဲ့ ရှမ်းတောင်တန်းကြီးများ”
 ‘မြင့်မား’တွင် နောက်မှ ‘မား’(ကြီးမားသည်)သည် ရှေ့က ‘မြင့်’ ကြိယာကို ပံ့ပိုးပေးနေကာ ကြိယာဝိသေသနအသွင်ကို ဆောင်ပါသည်။

“ဒီအပင်တွေက သဘာဝအတိုင်း ကြီးပြင်းလာတာ”
 ‘ကြီးပြင်း’တွင် နောက်မှ ‘ပြင်း’(အားကြီးသည်)သည် ရှေ့က ‘ကြီး’ ကြိယာကို ပံ့ပိုးပေးနေကာ ကြိယာဝိသေသနအသွင်ကို ဆောင်ပါသည်။

“အခုတလော ဆိုင်ကယ်တွေ အတော် ရမ်းကားနေတယ်”

‘ရမ်းကား’တွင် နောက်မှ ‘ကား’(အမှန်ထက်ပိုလွန်သည်)သည်
ရှေ့မှ ‘ရမ်း’(အဆင်ခြင်မဲ့ပြုမှုသည်) ကြိယာကို ပံ့ပိုးပေးနေကာ
ကြိယာဝိသေသနအသွင်ကို ဆောင်ပါသည်။

ဖော်ပြပါ မြန်မာလုံးတွဲကြိယာများ၏ တွဲစပ်ပုံတို့ကို အခြေခံကာ အနက်
ငုပ်နေသော ဝတ်စားမှ စား၊ ရယ်မောမှ မော၊ လိမ်မာမှ လိမ် တို့၏ အနက်ကို
ဖော်ထုတ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဝတ်စားမှ စား (နောက်ဝဏ္ဏကို ဆန်းစစ်ခြင်း)

တက္ကသိုလ်မြန်မာအဘိဓာန် အပိုင်း-၄ (စ အက္ခရာ)တွင်- ‘စား’ကို အနက်
(၉)မျိုး ဖွင့်သည်။

- စား ၁-ကြိ၊ ၁။ အစိုင်အခဲကို ဝါး၍မျိုသည်။
- ၂။ ထွက်ပေါ်သော အတုတ်အခွန် အကျိုးကျေးဇူးကို
ကောက်ခံ သုံးဆောင်သည်။
- ၃။ လောင်းတမ်းကစားပွဲတွင် ရှုံးသူ၏လောင်းကြေးကို
နိုင်သူက သိမ်းယူသည်။
- ၄။ မတရားသောနည်းဖြင့် ရယူသည်။
- ၅။ ပျောက်ပျက်ကုန်ဆုံးစေသည်။
- ၆။ ဆွေးပျက်ပြုန်းတီးစေသည်။
- ၇။ ဇာတာရှင်တစ်ဦး၏အသက်သည် ပြိုဟ်တစ်လုံး၏
အသက်နှင့် ယှဉ်တွဲနေသည်။
- ၈။ သင်္ချာဘာသာအရ ကိန်းနှစ်ခုရှိရာ တစ်ခုသည်
အခြားတစ်ခုတွင် အကြိမ်မည်မျှဝင်နိုင်ကြောင်းကို
တွက်သည်။
- ၉။ အရင်းခံကြိယာပုဒ်၏ အနက်ကို လေးနက်
စေသည်။^၁

^၁ ဝန်၊ ဦး၊ ၁၉၆၃၊ ၅၄၉။

ဖွင့်ဆိုချက်(၉)တွင် ‘စား’ကို ‘အရင်းခံပုဒ်၏ အနက်ကို လေးနက်စေသည်’ဟု ဖွင့်ဆိုသည်ကို သတိပြုဖွယ်ဖြစ်သည်။ ‘စား’သည် ရှေ့ကြိယာကို လေးနက်စေကြောင်းကို ကုစား၊ ကိုးစား၊ ကောင်းစား၊ ကျက်စား၊ ကြိုးစား၊ ကြည့်စား၊ ခစား၊ ခံစား၊ ချောစား၊ ငံ့စား၊ စေစား၊ စောင့်စား၊ စံစား၊ စွန့်စား၊ တောက်စား၊ တင်စား၊ တုံ့စား၊ ထင်စား၊ ပေးစား၊ ပုန်စား၊ ပြစား၊ ပြုစား၊ ပြောစား၊ ဖမ်းစား၊ မြူစား၊ မွေးစား၊ မြောက်စား၊ ယုံစား၊ လေးစား၊ ဝင်စား၊ ဝတ်စား၊ ဝံ့စား စသည့် ကြိယာတို့တွင် ‘စား’က ရှေ့ကြိယာကို အထောက်အပံ့ပြုနေပုံကို ရှေးစာပေအကိုးအထောက်များနှင့် ဖွင့်ဆိုပြခဲ့ ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ရှေ့ကြိယာ၏ နောက်တွင် ‘စား’နောက် ကြိယာကို တွဲသုံးလျှင် ရှေ့ကြိယာသည် ပိုမိုလေးနက်စေသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ဗြဟ္မနိရုတ္တိ သင်္ဂဟကျမ်းတွင်မူ-

- စား- ၁။ အစာကို ဝါးမျိုခြင်းကား မူလအနက်၊
- ၂။ ကစားခိုင်က သိမ်းယူခြင်း၊
- ၃။ မိမိလုပ်ခအတွက် ရယူခြင်း၊
- ၄။ ကမ်းပါးများကို ရေတိုက်၍ ပြိုစေခြင်း၊
- ၅။ သတ္တုများကို ငရဲမီးစသည်တို့ဖြင့် ပျက်စီး ပြောင်းလဲ စေခြင်း
- ၆။ ဥပစာအနက် မြောက်ပွားခြင်း^၁

အထက်ဖွင့်ဆိုချက် (၆)မျိုးသည် တက္ကသိုလ် မြန်မာအဘိဓာန် အပိုင်း(၄)၏ ဖွင့်ဆိုချက်များထက် ထူးခြားမှု မရှိပါ။

မြန်မာအဘိဓာန်တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုပါသည်။

- စား ၁။ ကြိ- ၁။ ဝါး၍မျိုသည်။
- ၂။ မြို့ရွာစသည် သတ်မှတ်၍ အခွန်အတုတ်ကို ကောက်ခံသုံးစွဲပိုင်ခွင့် ရရှိသည်။
- ၃။ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း(တစ်ခုခု)ကို ပြုသည်။

^၁ ဗြဟ္မနိရုတ္တိသင်္ဂဟ၊၁၉၈၅၊ ၂၉၅။

- ၄။ လောင်းကစားပွဲတွင် ရှုံးသူ၏ လောင်းကြေးကို နိုင်သူက သိမ်းယူသည်။
- ၅။ တဖြည်းဖြည်း ပျောက်ပျက်ကုန်ဆုံး ပြုန်းတီး စေသည်။
- ၆။ သင်္ချာကိန်း နှစ်ခုရှိရာ တစ်ခုသည် အခြား တစ်ခုတွင် အကြိမ်မည်မျှ ဝင်နိုင်ကြောင်းကို တွက်သည်။
- ၇။ (ဥပစာ) မတရားသောနည်းဖြင့် ရယူသည်။^၁

ဗြဟ္မနိရုတ္တိသင်္ဂဟကျမ်းနှင့် မြန်မာအဘိဓာန်၏ ဖွင့်ဆိုချက်တို့တွင် တက္ကသိုလ် မြန်မာအဘိဓာန်တွင် ဖွင့်ဆိုသည့် ‘အရင်းခံပုဒ်၏အနက်ကိုလေးနက်စေသည်’ ဟူသော အချက် မပါဝင်ပါ။

‘စား’ ကြိယာ၏ ဒုတိယဖွင့်ဆိုချက်ကို ဆက်လက်ဆန်းစစ်ပါက တက္ကသိုလ် မြန်မာ အဘိဓာန်တွင်-

စား ၂- ကြိ၊ ပိုသည်၊ လွန်သည်၊ ကျော်သည်။^၂
 “တိုင်းရှည်ရှူမှု၊ အထုကြွားကြွား၊ တတောင်စားလျက်” တန်ရ-၄၆၊
 “မြန်မာ ၄၇တိုင် ၁၀စား ခန့်” ချုပ်ပုံ၊ ဒု ၁၂၄

ဟူသော စာပေ အကိုးအထောက်များအရ ပိုသည်၊ လွန်သည်၊ သာသည် ဟု အနက် ရသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ဗြဟ္မနိရုတ္တိသင်္ဂဟကျမ်းတွင်လည်း ထိုအချက်ကို အထောက်အကူပြုနေသော ဖွင့်ဆိုချက်ကို တွေ့ရသည်။

“သာ(စာ)စား=သာလွန်သည်”^၃

‘စား’သည် ‘သာ’ ဟူသော ကြိယာနှင့် အနက်တူကြောင်း ဖွင့်ဆိုထားသည်။

‘သူက အပြောနဲ့စားနေတာ’ ‘သူက ဓာတ်ပုံစားတယ်’ ဟူသော ဝါကျတွင် ထိုသူက အခြားသူထက် ‘သာ’သော အချက်မှာ အပြောကောင်းခြင်း၊ ဓာတ်ပုံထဲတွင်

^၁ မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၁၈၊ ၉၃။
^၂ ဝန်ဦး၊ ၁၉၆၃၊ ၅၄၉-၅၅၀။
^၃ ဗြဟ္မနိရုတ္တိသင်္ဂဟ၊ ၁၉၈၅၊ ၂၉၅။

ပို၍လှနေခြင်း ဟူသော အနက်ရသည်။ ထို့ကြောင့် သာ နှင့် စား သည် အနက် တူသည်ဟု ကောက်ချက်ချနိုင်သည်။

ထို့ပြင် ‘စားရရား’ဟူသော စကားလုံးနှင့် ဆက်နွယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။

“ခုနစ်ဦးတွင် ရွယ်လူးကျိုက်ထွား စားရရားတည်း။ ၉-၂၆၄။

ခြေခြားလက်ခြား စားရရားလျှင် ထက်ဖျားနွယ်တက်။ ကိုး- ၁၃၃”

‘စားရရား’ သည် ထိုအဆိုများအရ ပိုလွန်များပြားသည်၊ ထူးထူးခြားခြား များပြားပိုလွန်သည် ဆိုသော အနက်ကို ပြနေကြောင်း တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။

ထို့အတူ နေ့စဉ်ပြောနေကျဖြစ်သော ‘များများစားစား’ ဟူသောစကားတွင် ‘များများ’သည် များပြားသည်ကို ဖော်ပြပြီး ‘စားစား’သည် အသံတူကာရန်ယူရုံ သက်သက်သုံးထားသော လုံးထပ်စကား မဟုတ်ဘဲ ‘များများ’ ကဲ့သို့ပင် ပိုလွန်သည် ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ယင်းကို ‘နည်းနည်းပါးပါး’ ဟူသော စကားနှင့် ဆက်စပ်အနက်ကောက် ကြည့်နိုင်ပါသည်။ ‘ပါး’သည် ရှေ့စကား ‘နည်း’နှင့် အနက်တူထပ်ထားသော စကား ဖြစ်ရာ နည်းသည်ဟုပင် အနက်ရပါသည်။

သာဓက-

“ဒီနေ့ အလုပ်ပါးတယ်”

“မိတ်ကပ်ကို ပါးပါးလေးပြင်ပါ”

“ဒီလောက်က ပါးပါးလေးပါ”

ထိုသာဓကများအရ ‘နည်းနည်းပါးပါး’သည် ‘နည်းပါးသည်’ဟု အနက်တူသည့် ကြိယာအတွဲဖြစ်ပြီး နောက်ကြိယာကို ကြိယာဝိသေသနအဖြစ် သုံးနေခြင်းဖြစ်သည်ဟု တင်ပြလိုပါသည်။ ထို့ကြောင့် ‘များများ စားစား’ သည်လည်း ‘များပြားသည်’ဟု အနက်တူသည့် ကြိယာအတွဲဖြစ်ပြီး နောက်ကြိယာကို ကြိယာဝိသေသန အဖြစ် သုံးနေခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်ဟု တင်ပြလိုပါသည်။

မြန်မာအဘိဓာန်၏ ဖွင့်ဆိုချက်တွင်လည်း-

စား ၂၊ ကြိ - ပိုလွန်သည်။

° ဗြဟ္မနိယုတ္တိနယသင်္ဂဟ၊ ၁၉၈၅၊ ၂၉၆။

“သူသည် ကျွန်တော့်ထက် အရပ်အမောင်း အနည်းငယ် စားသည်။”^၁

ထိုဖွင့်ဆိုချက်သည်လည်း ယခင်ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် သဘောသွားအတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ‘စား’သည် ပိုသည်၊ သာသည်၊ လွန်သည်ကို ဖော်ပြသော ကြိယာ တစ်ခုဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

သို့သော် ‘စား’ကို ကြိယာနောက်လိုက်အဖြစ် ဗြဟ္မနိယုတ္တိနယသင်္ဂဟကျမ်းတွင် ဖွင့်ဆိုသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

‘စား’- ကြိယာနောက်လိုက် အနက်မဲ့ ‘စား’ကိုရှု^၂ ဟု ‘စား’ကို အနက်မဲ့သည် ဟု ဖွင့်ဆိုသည်။ သာဓကပြရာတွင်-

“ပေးစား = စား - အနက်မဲ့နောက်ဆက်၊ ယင်း ‘စား’ လိုက်သော ‘ပေး’သည် သားသမီးပေးခြင်း၌သာ ထင်ရှားသည်။”^၃

“ပြုစား = စား - အနက်မဲ့နောက်ဆက်၊ သို့ရာတွင် ‘စား’ တွဲလာသော ‘ပြု’သည် အောက်လမ်းပညာဖြင့် သူတစ်ထူးအား ထိခိုက်နစ်နာအောင် ပြုလုပ်ခြင်း အနက်၌သာ ထင်သည်။”^၄

အထက်ပါတို့တွင် ရှေ့ကြိယာ ပေး နှင့် ပြု ကို အနက်ရှိကြိယာအဖြစ် ဖွင့်ဆိုပြီး ‘စား’ကို နောက်လိုက်ကြိယာအဖြစ် မဖွင့်ဆိုဘဲ အနက်မဲ့ နောက်ဆက် အဖြစ်သာ ဖွင့်ဆိုသည်။ စာတမ်းရှင်အနေဖြင့် ‘ပေးစား’ နှင့် ‘ပြုစား’ ဟူသော ကြိယာ နှစ်ခုတွင် သူတစ်ပါး၏ ပယောဂပါဝင်နေသည်ဟု ဆင်ခြင်မိပါသည်။ ‘ပေးစား’သည် သာမန်လက်ထပ်ပေးခြင်းမျိုးထက် အနက်ပိုပါသည်။ ‘မိဘတွေက ပေးစားလို့လေ’ ဟူသော စကားတွင် ကာယကံရှင်၏ဆန္ဒကို မျက်ကွယ်ပြုပါသည်။ ထို့အတူ ‘သူက လူပြုစားခံရတယ်’ ဟူသော စကားသည်လည်း တစ်ပါးသူ၏ ပယောဂကြောင့် ကာယကံရှင်တွင် နစ်နာမှု ဖြစ်စေပါသည်။ ‘စား’ သည် အရင်းခံကြိယာပုဒ်၏ အနက်ကို လေးနက်စေသည့်ပြင် သူတစ်ပါးပြုမှုချက်ကို ဖော်ပြနေပါသည်။

^၁ မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၁၈၊ ၉၃။
^၂ ဗြဟ္မနိယုတ္တိနယသင်္ဂဟ၊ ၁၉၈၅၊ ၂၉၅။
^၃ ဗြဟ္မနိယုတ္တိနယသင်္ဂဟ၊ ၁၉၈၅၊ ၄၈၉။
^၄ ဗြဟ္မနိယုတ္တိနယသင်္ဂဟ၊ ၁၉၈၅၊ ၅၂၄။

မြန်မာအဘိဓာန်တွင်-

“စား ၃၊ စည်း - ကြိယာကို လေးနက်အောင် ထောက်ပံ့သော စကားလုံး စံစား၊ ကြိုးစား”^၁

ဟု ‘စား’သည် ပစ္စည်းဖြစ်သည်ဟု ဖွင့်ဆိုပြန်သည့်အတွက် သဒ္ဒါ သတ်မှတ်ချက် တိုးလာသည်ကို သတိပြုဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့ အဘိဓာန်အသီးသီး၏ ဖွင့်ဆိုချက်များအနက် ‘စား’သည် အရင်းခံ ကြိယာ၏အနက်ကို လေးနက်စေသည်ဟူသော ဖွင့်ဆိုချက်ကို အခြေခံပြီး ‘ဝတ်စား’ သည် လုံးတွဲကြိယာတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း ဆန်းစစ်လိုပါသည်-

“ဝတ်စား၊ ကြိ- ဝတ်ဆင်သည်။”^၂

ဟု မြန်မာအဘိဓာန်က အနက်ဖွင့်သည်။ ‘ဝတ်စား’ သည် အဝတ်ဝတ်ခြင်းနှင့် အဆင်တန်ဆာ ဆင်ယင်သည် ဟူသော အနက် နှစ်မျိုး ရသည်။ သို့သော် ‘ဝတ်ဆင်’ သည်ဟု ပြောဆိုနိုင်ပါလျက် ‘ဝတ်စား’ဟု သုံးနှုန်းခြင်းအကြောင်းကို ချင့်ချိန်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

သာဓက (၁)

“ကျောင်းသူဖြစ်ပြီး ဝတ်စားထားလိုက်တာ အမြင်မတော်ဘူး။”

ဤဝါကျတွင် ကျောင်းသူတို့သည် ကျောင်းသူဟူသော ဂုဏ်ပုဒ်ကို ထိခိုက် စေမည့် မသင့်တော်သော အဝတ်အစားများကို မဝတ်သင့်ဟု ညွှန်ပြသည်။ ထိုဝါကျတွင် ဝတ်ဆင်ဟု သုံး၍ မဆီလျော်ပါ။ ‘ဝတ်စား’သည် ထူးထူးခြားခြား လွန်လွန်ကဲကဲ ဝတ်ထားသည့် သဘော ဖြစ်သည်။ ကျောင်းသူ၏ ဝတ်စားဆင်ယင်မှု မသင့်တော်ပုံကို အလေးပေးဖော်ပြသည့် အနက်ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ‘စား’သည် ပိုသည်၊ သာသည်၊ လွန်သည် ဟူသော အနက်ငှပ်ကြိယာ ဖြစ်ပြီး ရှေ့ကြိယာကို အထောက်အကူပြုသည့် နောက်ကြိယာတစ်ခု ဖြစ်သည်။

သာဓက (၂)

“ပွဲသွားမယ်ဆိုတော့ လှလှပပ ဝတ်စားသွားရမှာပေါ့။”

^၁ မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၁၈၊ ၉၃။
^၂ မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၁၈၊ ၃၅၀။

ဤဝါကျတွင် ပွဲလမ်းသဘင်သွားရာ၌ နေ့စဉ်ဝတ်နေကျထက် သာသော ပိုလွန်သော အဝတ်အစားမျိုးကို ဝတ်ရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ပိုပိုသာသာ ပြင်ဆင် သွားရမည့် သဘော ဖြစ်သည်။

သာဓက(၃)

“သဘင်သွားလည်း၊ ဝတ်စားဆင်ယင်၊ တင့်မှုပြင်လျက်”

သုဝဏ္ဏလျှံ သစ္စာခန်းပျို့ ပိုဒ်-၂၁၇ တွင် ဝတ်စားနှင့်ဆင်ယင်ကို တွဲလျက် ဖော်ပြရာ၌ ဝတ်စားသည် အဝတ်အစားကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပြီး လက်ကောက်၊ ပုတီး စသော အဆင်တန်ဆာတို့ကို ဆင်ယင်သည် ဟူသော သဘောသက်ရောက်ပါသည်။ သာမန်အချိန်ထက် ပိုပိုသာသာ ဝတ်စားခြင်းသဘော ဖြစ်သည်။

အောက်ပါသာဓကတွင်လည်း ‘စား’သည် ပိုသည်၊ သာသည်၊ လွန်သည် ဟူသော အနက်ငှပ်ကြိယာဖြစ်ပြီး ရှေ့ကြိယာကို အထောက်အကူပြုသည်။

လေးစား (ရှေ့/နောက်ဝဏ္ဏတို့ကို ဆန်းစစ်ခြင်း)

လုံးတွဲကြိယာ ‘လေးစား’တွင် စကားလုံးနှစ်ခုလုံး အနက်ငှပ်နေသည်ဟု ဆိုချင် ပါသည်။ ‘စား’၏ အနက်ငှပ်ပုံကို ရှေ့တွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ‘လေး’၏ အနက် ငှပ်ပုံကို ပညာရှင်တို့ ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် ဆက်စပ်တင်ပြပါမည်။ ဆရာ ရွှန်အိုကယ်နှင့် ဆရာမ အင်နာအယ်လော့ ပြုစုသော Burmese/Myanmar Dictionary of Grammatical Forms တွင် ‘စား’၏အနက်ကို ဖွင့်ဆိုရာ၌ ‘လေးစား’ကို သာဓကအဖြစ် ဖော်ပြထား ပါသည်။

“စား - 1- (V--) = to consume, to V with relish, to savour V-ing, to V permanently; comm.elem cpd vb, CB+FB; * ရှု - to look: = ရှုစား - to gaze upon; ခံ - to accept, receive; ခံစား - to enjoy, to suffer”

“လေး - to be heavy: လေးစား - to respect: ဝင်- to enter: ဝင်စား - to enter and possess (as spirit); တင် - to put on, above: တင်စား - to exaggerate; ပြော - to speak of; ထိုသပိတ်

အကြောင်းကို ခဏခဏ ဂုဏ်ယူ၍ ပြောစားမိမည် - later he was to speak of that strike with pride and satisfaction.”^၁

ထိုဖွင့်ဆိုချက်တွင် ‘လေး’ကို to be heavy ဟု လည်းကောင်း၊ ‘လေးစား’ကို to respect ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်ထားသည်။ ‘လေးသည် ဝန်ချိန်အလေးအပေါ့ကို ပြောသည်။ ‘စားသည် ပိုမိုလွန်ကဲသည်ဟု အနက်ဖွင့်ဆိုပါက ‘လေးစားသည်’ အလွန်လေးသည်’ ဟူသော အနက်သာ ထွက်ပါသည်။ ‘ရိုသေသည်’ ဟူသော အနက်နှင့် အလွန်ကွာခြားနေပါသည်။

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီတွင်-

“လေးလံသည် ဟူသည်၌ လေးသည်ဟူသော ဝိသဇ္ဇနီသံကား ပေါ့သည် ဟူသော ဂုဏ်အနက်မျှသာတည်း။ ထိုနှင့်လျော်စွာ ဝန်လေးသည်။ အလေးအမြတ်ပြုသည် စသော ဆိုမိန့်ခြင်းတို့၌ အားကြီးခြင်း ခိုင်ခံ့ခြင်း အနက်ထင်၏။”^၂

ဆရာတော်၏အဖွင့်တွင် ထူးခြားသည်မှာ အားကြီးသည်၊ ခိုင်ခံ့သည် ဟူသော အဓိပ္ပာယ်များ ပါဝင်လာသော်လည်း အသုံးအနှုန်းကို သာဓကမပြထားသဖြင့် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိနိုင်ပါ။

ဗြဟ္မနိရုတ္တိကျမ်းတွင်မူ-

“လေးစား - စား- အနက်မဲ့နောက်ဆက်၊ အလောက်အလား ပြုခြင်း၊ ဂရုပြုခြင်း အနက်၌သာ ဆက်သည်။”
“သူ့ကိုအောက်ထား၊ မလောက်လားပဲ၊ လေးစားမဖြူ” (မဃ-၁၉၄)
“ကိုယ်မှုပြည်ရေး၊ အလေးမဲ့စွာ၊ မနေရာဘူး” (မဃ-၁၉၃)
“လို့-လို-လေး - နှစ်လိုသည်။ ချစ်နှစ်လိုသည်။”
“ဘစိုးမင်းကို မြတ်နိုးလေးတို့ လေးပါလော့။” (ကိုး- ၅၀)
“လောက်-လား-လေး - လောက်လောက်လားလား ဖြစ်သည်။ မပေါ့။”^၃

^၁ Okell, John & Anna Allot, 2001. 50.

^၂ ကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၄၁။

^၃ ဗြဟ္မနိရုတ္တိသင်္ဂဟ၊ ၁၉၈၅၊ ၇၁၉။

ထိုအထောက်အထားတို့တွင် ‘လေး’သည် အလေးထားရမည်။ မြတ်နိုးရမည်။ ဟူသော အနက်ဆောင်သည့် လုံးချင်းကြိယာအဖြစ် သုံးထားပါသည်။ ထိုအချိန်က ‘လေး’သည် မြတ်နိုးသည်၊ ရိုသေသည်ဟု အနက်ထွက်ခဲ့မည်လားဟု ခန့်မှန်းမိပါသည်။

ထိုအချက်ကို ဖော်ပြနေသော သာဓကများလည်း ရှိပါသည်။ ‘မလောက်လေး မလောက်စား’ ဟူရာတွင် ‘ဂုဏ်ဒြပ်ကို မမျှော်မထောက်၊ မလေးမစား’ သည့် သဘောဆောင်သည်။ ‘အရိုအသေ အလေးအမြတ်’ ဟူသော အသုံးတွင် ‘အလေးအမြတ်’သည် လေးနှင့်မြတ် ဟူသော ကြိယာတို့ကို ကြိယာနာမ်အဖြစ် အသွင်ပြောင်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ‘အလေးပေးသည်’ ဆိုခြင်းမှာ ဂရုတစိုက်လုပ်ဆောင်သည်ကို ဖော်ပြသည်။ ‘နိုင်ငံတော်အလံကို အလေးပြုသည်’ ဟူသော အသုံးသည်လည်း အလေးအမြတ်ပြုခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ‘ဒီဟင်းက လေးလိုက်တာ’ဟု ဆိုလျှင် ‘ဆားငန်သည်’ ‘အငန်ဓာတ်ပိုမိုလွန်ကဲနေသည်’ကို ဆိုလိုခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ‘မလေးမခန့်’၊ ‘ကြောင်အိုတော့ ကြွက်မလေး’၊ ‘လူမလေး ခွေးမခန့်’ ဟူသော စကားတို့နှင့်လည်း ချိန်ထိုးစဉ်းစားရန် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ‘လေး’၏ မူလ အဓိပ္ပာယ်မှာ ပုဂ္ဂိုလ်၊ အရာဝတ္ထု စသည်တို့ကို ပေါ့ပေါ့မထားဘဲ မြတ်နိုးသည်၊ ရိုသေသည်ဟု ဆိုနိုင်ပြီး ‘လေးစား’သည် အထူးမြတ်နိုးရိုသေသည် ဟု အနက်ကောက် နိုင်သည့် လုံးတွဲကြိယာဟု ဆိုချင်ပါသည်။

ရယ်မော မှ မော (နောက်ဝဏ္ဏကို ဆန်းစစ်ခြင်း)

လုံးတွဲကြိယာ ‘ရယ်မော’ကို အဓိပ္ပာယ်တစ်မျိုးဖြင့် ဖွင့်ဆိုပုံကို မကြာခဏ ကြားနေရပါသည်။ ရယ်စရာပြီးလျှင် မောစရာလာတတ်သည်ဟု ‘ရယ်’ နှင့် ‘မော’ကို ခွဲခြားကာ စာပေဟောပြောပွဲတွင် ဆရာအောင်သင်းက ပြောဆိုခဲ့ပုံမျိုး ဖြစ်ပါသည်။ ‘ရယ်မော’တွင် တွေ့ရသော ‘မော’၏ အဓိပ္ပာယ်ကို စဉ်းစားလျှင် ‘မော’ကို နောက်လိုက် ဝဏ္ဏအဖြစ် တွဲစပ်သုံးထားသော အခြားလုံးတွဲကြိယာများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ရန် လိုပါသည်။ သာမော၊ ရှုမော၊ တင့်မော၊ ချောမော ဟူသော အသုံးများတွင် သာယာခြင်း၊ ရှုချင်စဖွယ် ဖြစ်ခြင်း၊ တင့်တယ်ခြင်း၊ ချောခြင်း တို့နှင့် မောပန်းနွမ်းနယ်ခြင်း တို့ကို တွဲဖက်သုံးရန် မလိုက်ဖက်ပါ။ သို့ဖြစ်ပါက ‘မော’သည် မည်သည့်အဓိပ္ပာယ် ဆောင်သနည်း ဟု ဆန်းစစ်ကြည့်လိုပါသည်။

^၁ ဝေါဟာရဝိပဿနာသလက္ခဏာဒီပနာ၊ မ-၁၂၃၅၊ ၁၂၇။

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းတွင်-

မော-

၁။ မိန်းမောသည်။

၂။ ပန်းမောသည်။ ဖတ်ဖတ်မောသည်။

၃။ ချောမောသည် ဟူသော အရာကဲ့သို့ အထူးထင်စေလိုသော အရာ၊ ကောင်းမော၊ တင့်မော၊ သာမော--^၁

ဟု ဖွင့်ဆိုသည်။ ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်း၏ ဖွင့်ဆိုချက်အရ ‘မော’တွင် မိန်းမောသည်၊ ပန်းမောသည် ဟူသော အဓိပ္ပာယ်အပြင် ‘အထူးထင်စေလိုသောအရာ’ ဟူသော တာဝန်ရှိပါသည်။ ထိုတာဝန်ကြောင့် ရှေ့ကြိယာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို ပိုမိုလေးနက်စေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မည်သည့်အဓိပ္ပာယ်ဖြင့် လေးနက်စေသည်ကိုမူ ဆရာတော်က ဖော်ပြထားပါ။

ဗြဟ္မနိရုတ္တိကျမ်းတွင်-

မို- မောက်- မာ- မော်- မော

၁။ မိန်းမောသည်၊ မေ့မျောသည်။

၂။ မိုးမိုးကဲကဲပြုသည်။ မောက်မာသည်။

၃။ လွန်ကဲမှုပြ ကြိယာထောက်ပစ္စည်း^၂

စသည့် ဖွင့်ဆိုချက်များအရ ‘လွန်ကဲမှုပြ ကြိယာထောက်ပစ္စည်း’ ဟူသော အဖွင့်ကို သတိပြုမိပါသည်။ ‘စား’ကို ဖွင့်ဆိုခဲ့စဉ်က အနက်မဲ့နောက်ဆက် ဟု ဖွင့်ဆိုခဲ့သော်လည်း ‘မော’ကိုမူ ကြိယာထောက်ပစ္စည်းဟု ဆိုပါသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် စကားလုံးဖွဲ့ပုံ သဘောအရ ‘မော’ နှင့် ‘စား’သည် နောက်လိုက်ကြိယာ ဖြစ်သည်။ လုံးတွဲကြိယာ၏ ဒုတိယဝဏ္ဏနေရာကို ယူထားပုံချင်းလည်း အတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် လွန်ကဲမှုပြ ကြိယာထောက်ပစ္စည်းဟု အနက်ဖွင့်ဆိုပုံကို ဆန်းစစ်လိုပါသည်။

“ပေါက်ပြသာမော၊ သရက်တောတည့်၊ မင်းစောပထမ” (မဃ-၄၄၈)

“သဗ္ဗညုကို၊ လှူလှူဆောလျင်၊ ရမောချင်၍” (ပါ-၄၉)

^၁ ကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၄၂၂။

^၂ ဗြဟ္မနိရုတ္တိနယသင်္ဂဟ၊ ၁၉၈၅၊ ၅၉၆။

အဖွဲ့များတွင် သာမော နှင့် ရမော ဟူသော လုံးတွဲကြိယာနှစ်ခုပါ နောက်ဝဏ္ဏ ‘မော’သည် အလွန် ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကိုဆောင်သည်။ သာမော- အလွန်သာယာ သည်။ ရမော- အလွန်ရချင်သည် ဟု အဓိပ္ပာယ်ဆောင်နေပါသည်။

မြန်မာအဘိဓာန်တွင် -

မော၊ ကြိ- ကိုယ်စိတ်အင်အား ကုန်ခန်းသည်။

မော၊ စည်း- အလွန် ဟူသော အနက်ဖြင့် ထောက်ပံ့သော

စကားလုံး၊ သာမော၊ ရှုမော၊ တင့်မော။^၁

ဟု ဖွင့်ဆိုပါသည်။

မြန်မာအဘိဓာန်၏ ဖွင့်ဆိုချက်အရ ‘မော’သည် အနက်ကို ထောက်ပံ့သည့် ပစ္စည်းဟု ဆိုသဖြင့် ဗြဟ္မနိရုတ္တိကျမ်းနှင့် အယူအဆတူသည်ဟု ဆိုရပါမည်။ ထောက်ပံ့ရာတွင်လည်း အလွန် ဟူသော အနက်ဖြင့် ထောက်ပံ့သည်ဟု ဆိုသဖြင့် ‘မော’ပါသည့် အခြားကြိယာများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာနိုင်သည်။

“ရယ်မော - ကြိ- နှစ်ခြိုက်စွာရယ်သည်။”

“မက်မော - ကြိ- စွဲလန်းစိတ် ပြင်းပြသည်။ အလွန်မက်သည်။”^၂

စသည်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုသည်ဖြစ်ရာ နောက်ဝဏ္ဏ ‘မော’ သည် ‘လွန်ကဲသည်’ ဟူသော အနက်ကိုဆောင်သည့် နောက်လိုက်ကြိယာတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထို့အတူပင် ‘ရယ်မော’ မှ ‘မော’ နောက်ဝဏ္ဏသည် အားရပါးရ အလွန်ရယ်မောသည်ကို ဆိုလိုသော လုံးတွဲကြိယာ တစ်ခုအဖြစ် ယူဆပါသည်။

လိမ်မာ မှ (ရှေ့/နောက်ဝဏ္ဏတို့ကို ဆန်းစစ်ခြင်း)

လိမ်မာ၏ ယနေ့အနက်သည် ကောင်းသောအနက်သဘောကို ဆောင်သည်။ လိမ်မာယဉ်ကျေးသည်။ လိမ်မာပါးနပ်သည် စသော အသုံးများအရ သိနိုင်သည်။ သို့သော် ‘လိမ်’နှင့် ‘မာ’၏အနက်ကို တစ်ခုစီခွဲခြားကြည့်ပါက ‘လိမ်’၏ အနက်သည် မကောင်းသော သဘောကိုဆောင်သည်။ လိမ်လည်သည်၊ လိမ်ညာသည် စသောအသုံး များကို ကြည့်လျှင် သိနိုင်သည်။ ထိုအချက်ကို ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီ ကျမ်းပြု ဆရာတော်က သတိထားခဲ့မိသည်။ ထို့ကြောင့် အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ဆိုခဲ့သည်-

^၁ မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၀၈၊ ၂၆၂။

^၂ မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၀၈၊ ၂၆၅။

“လိမ်မာ ဟူသောစကားအရ ကွေ့လိမ်မာမြင်းသည်- ဟူ၍ အနက်ကြံကုန်သည်ကား သင့်နိုးအံ့သို့မရှိ၊ ‘လိမ်မောင့်လိမ်မာ၊ မောင့်ချင်းရာကား’ ဟူသော စကားအရ ကုသလာ-လိမ်မာသော သူ၏ဥစ္စာ ဖြစ်ကုန်သောဟူ၍ အနက်ယောဇနာသည့်အရာတို့သည် ကောက်ကျစ်ကွေ့လိမ်မာမြင်းသောသူ- ဟူ၍ အနက်သွားရှိခြင်းကြောင့် အပေါလမင်းသားသည် ကောက်ကွေ့လိမ်သည်ဟု စကားကျရှိ၍ မယုတ္တိ။”

ဟု ဖွင့်ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာတော် မတိုင်မီကတည်းက ‘လိမ်မာ’ကို ကြံဆခဲ့ဖူးကြောင်းနှင့် ထိုကြံဆချက်ကို ဆရာတော်က လက်မခံကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ သို့သော် ဆရာတော်၏ ဖွင့်ဆိုချက်များတွင်လည်း ထိုအချက်ကို နားလည်လက်ခံအောင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖွင့်ဆိုခြင်းမျိုး မတွေ့ရပါ။ ‘လိမ်မာ’၏ ရှေ့ဝဏ္ဏ ‘လိမ်’၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ဆက်လက် ဆန်းစစ်ကြည့်ပါက-

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီတွင်-

“လုံးကြီးတင် မသတ်လည်း ခွေလိမ်သည် ဟူသော အနက်သာ ထင်၏”

ဟု အကျဉ်းမျှသာ ဖွင့်ဆိုသည်ကို တွေ့ရသည်။^၂

ဗြဟ္မနိရုတ္တိကျမ်းတွင် -

“လှည့်-လည်-လိမ်” = လှည့်ပတ်သည်။ ကွေ့လည်သည်၊ ရစ်ပတ်သည်။

“လေ့-လာ-လည်-လိမ်” = လည်သည်၊ ကျင်လည်သည်၊ ကျွမ်းကျင်သည်။^၃

ဟူသော ဖွင့်ဆိုချက်အရ ကျင်လည်သည်၊ ကျွမ်းကျင်သည် ဟူသော အဖွင့်စကားသည် ‘လိမ်မာ’၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ကြံဆရာတွင် များစွာ အထောက်အကူပေးနိုင်ပါသည်။

“မွတ်-မာ” = မွတ်သည်၊ လည်ပတ်သည်၊ ကျင်သည်။^၄

^၁ ကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၄၁၂။
^၂ ကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၆၉၅။
^၃ ဗြဟ္မနိရုတ္တိကျမ်း၊ ၁၉၈၅၊ ၇၄၅။
^၄ ဗြဟ္မနိရုတ္တိကျမ်း၊ ၁၉၈၅၊ ၅၈၉။

ထို့ကြောင့် ‘လိမ်မာ’သည် ကျင်လည်သည်၊ ကျွမ်းကျင်သည် ဟူသော အနက် ဆောင်သည့် လုံးတွဲကြိယာ ဟု ဆိုချင်ပါသည်။

မြန်မာအဘိဓာန်တွင်-

လိမ္မာ၊ ကြိ- ၁၊ အနေအထိုင်၊ အပြောအဆို စသည် ယဉ်ကျေး သိမ်မွေ့သည်။

၂၊ ကျွမ်းကျင်တတ်မြောက်သည်။

ဟု ဖွင့်သည်။

လိမ်၊ ကြိ- ၁၊ အရစ်အရစ်ခွေပတ်သည်။

၂၊ မဟုတ်မမှန် လှည့်ပတ် ပြောဆိုပြုမူသည်။ ညာသည်။

လိမ်လည်၊ ကြိ- မရိုးသားသောစိတ်ဖြင့် မဟုတ်မမှန် လှည့်ပတ် ပြောဆို ပြုမူသည်။^၁

ဆိုခဲ့သော ဖွင့်ဆိုချက် သုံးမျိုးအနက် ဗြဟ္မနိရုတ္တိဆရာတော်က ‘ကျွမ်းကျင်သည်’ ဟူသော အဖွင့်သည် ‘လိမ်မာ’၏ အဓိပ္ပာယ်ကို အထောက်အကူပြုနိုင်သော ဖွင့်ဆိုချက် ဖြစ်သည်။ မည်သို့အထောက်အကူပြုသည်ကို အောက်ပါသာဓကများအရ သိနိုင်သည်-

“လိမ်လည်”

“လိမ်ညာ”

“လိမ်ကောက်”

“လိမ်တွန့်”

ဟူသော လုံးတွဲကြိယာတို့သည် ရှေ့တွင် ဖော်ပြခဲ့သော အနက်တူလုံးတွဲကြိယာ အမျိုးအစားတွင် အကျုံးဝင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ လိမ်နှင့်လည်၊ လိမ်နှင့်ညာ၊ လိမ်နှင့်ကောက်၊ လိမ်နှင့်တွန့် တို့သည် အနက်တူသည့် ကြိယာများ ဖြစ်သည်။

‘လည်’နှင့် တွဲစပ်သုံးတတ်သော ကြိယာများမှာ အောက်ပါအတိုင်းပင် ဖြစ်ပါသည်-

“ကျင်လည်”

^၁ မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၁၈၊ ၃၃၄။

“ကျေလည်”
“ပြေလည်”
“လှည့်လည်”

ဟူသော လုံးတွဲကြိယာများ အနက် ‘ကျင်လည်’ ဟူသော ကြိယာသည် အနက်တူ လုံးတွဲကြိယာ အမျိုးအစား ဖြစ်သည်။ ကျင်နှင့်လည် တို့ကို အဓိပ္ပာယ်တူ သုံးလေ့ ရှိသည်။ ‘ကျင်’ကို သံပြင်းနှင့်ဖတ်လျှင် ‘ဂျင်’ဟု အသံထွက်ပြီး **လည်ပတ်** နေသော အရာကို ညွှန်းသည်။

ထို့အတူပင် “လူဖြစ်ကျင် နတ်ဖြစ်ကျင်၊ ‘လူ့ရွာနတ်ရွာ သံသရာအရှည် ကျင်လည်ရာရာ လူ့ရွာ ဖြစ်လည်း လူထက်အမြတ် မန္နာတ်မင်း၏ စည်းစိမ်သို့သော စည်းစိမ်ကိုလျှင် လိုက်ချင်သတေး”^၁ စသော ပုဂံခေတ်ကျောက်စာ အသုံးတို့တွင်လည်း လူဖြစ်လိုက် နတ်ဖြစ်လိုက်ဖြင့် ကျင်လည်နေသော သံသရာ၏သဘောကို ဖော်ညွှန်းသည်။ ထို့ကြောင့် ‘ကျင်’၏ အဓိပ္ပာယ်ကို **လည်ပတ်သည်** ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုနိုင်သည်။

ထိုသို့ဆိုပါက ကျင်နှင့် တွဲစပ်လေ့ရှိသော ကြိယာများကို လေ့လာဆန်းစစ်ရန် ဖြစ်ပါသည်-

“ထုံကျင်”
“နာကျင်”
“ကျွမ်းကျင်”

ထိုကြိယာများသည်လည်း အနက်တူ လုံးတွဲကြိယာများဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ‘ကျင်’သည် **လည်ပတ်သည်** ဟူသော အနက်အပြင် ကျွမ်းကျင်သည် ဟုလည်း အနက်ကောက်နိုင်ပါသည်။

‘လိမ်မာ’ မှ နောက်ဝဏ္ဏ ‘မာ’၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရှေးပညာရှိတို့က အောက်ပါ အတိုင်း ကြံဆခဲ့ပါသည်။

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်းတွင်-

“မာ - ကျန်းမာသည်၊ သန်မာသည်၊ မောင့်မာသည် - ဟု ဖွင့်သည်။
ကျန်းမာ၊ မောင့်မာ ဟူသော ဆိုမိန့်ခြင်းကား မပျောင်းမည့်

^၁ စောလူ၊ ၂၀၁၅၊ ၃၉၇။

ခိုင်ခံ့ခြင်း အနက်တည်း၊ ထိုအနက်ကို မောင့်မာသည်၊ မာမြင်းသည်၊
မာကျောသည် စသည့်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုသည်။”^၁

သို့သော် ‘မာ’၏ အနက်ကို မပျောင်းမည့်၊ ခိုင်မာသည်၊ မာကျောသည်ဟု ဆိုရုံနှင့် မပြည့်စုံပါ။ ကြီးမား မိုမောက်သည်၊ လွန်ကဲသည် ဟူသော အဓိပ္ပာယ်လည်း ရှိနေကြောင်း မ၊ မာ၊ မား ဟူသော အသံစုအရ သိသာပါသည်။ လက်မ၊ ယုတ်မာ၊ မြင့်မား ဆိုသော ဝေါဟာရများတွင် ကြီးမားသည့် သဘော၊ လွန်ကဲသည့် သဘောသည် ထင်ရှားပါသည်။

လုံးတွဲကြိယာများတွင် ‘စား’ ဟူသည့် နောက်ဝဏ္ဏကဲ့သို့ပင် ‘မာ’ သည်လည်း ကြီးမား၊ မြင့်မား၊ မိုမောက်၊ လွန်ကဲ ဟူသော အနက်များဖြင့် ရှေ့ကြိယာကို ထူးခြားလေးနက်စေသည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာအဘိဓာန်တွင် ဖော်ပြ ထားသော ‘လိမ္မာ’ ဟူသော ကြိယာတွင် ‘လိမ်’သည် ကျွမ်းကျင်သည် ဟူသော အနက်ကိုဆောင်သည်။ ‘မာ’သည် ‘လွန်ကဲသည်’ဟု အနက်ရသော နောက်ဝဏ္ဏတစ်ခု ဖြစ်ပြီး ‘လိမ်မာ’သည် ‘အထူးကျွမ်းကျင်သည်။ လွန်လွန်ကဲကဲ တတ်မြောက်သည်’ ဟူသော အနက်ကိုဆောင်သည့် လုံးတွဲကြိယာတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။

မောင်ထွား၏အဲချင်းနှစ်ပုဒ်မှ ‘လိမ်မာ’အသုံးကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့နိုင်ပါသည်-

“ပျံ့ပျူးငယ်မှ သာချို
နှုတ်ရေးလိမ်မာ
ဖန်တရာပင်
သစ္စပန်နက် မြစေဆိုချက်ပေတည့်
မြမျက်လိုပဲလေ။”^၂

ဟူသော ကဗျာတွင် ‘နှုတ်ရေးလိမ်မာ’ ဟူသော အသုံးသည် နှုတ်မှုရေးရာ ကျွမ်းကျင် သည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ကောက်နိုင်သည်။ ထို့ပြင် အပြောအဆို ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့သည် ဟုလည်း ယူဆနိုင်သည်။ ‘လိမ်မာ’၏ အဓိပ္ပာယ်သည် ကျွမ်းကျင်သည် ဟူသော သဘောအပြင် ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့သည်ဟု အနက်ပွားလာခြင်း ဖြစ်မည်လားဟု တွေးတောမိပါသည်။

^၁ ကျော်အောင်စံထား၊ ၁၉၆၆၊ ၄၁။

^၂ ရွှေသိမ်းမင်း၊ ၂၀၁၂၊ ၂၆၉။

“အားမရှိခင် ဆားလျက်ချင်သည့်နှယ်
ရွှေရင်တော် ရတနာ မဆာတန်ဆာရောမယ်။
အလိမ်မာ လွင်မကျင်းပါနှင့် ကြံရင်းတိုင်းလေး။”

ဟူသော အဲချင်းပါ ‘အလိမ်မာ’သည် ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့ခြင်းမဟုတ်၊ ကျွမ်းကျင်ခြင်းလည်း မဟုတ်ပါဘဲ လှည့်ပတ်ပြောဆိုတတ်သော မုသားဆိုတတ်သော သဘောကို ဖော်ပြနေပါသည်။ ကွေ့လိမ်လည်သည့် အနက်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဖော်ပြပါသာကေတွင် ‘လိမ်မာ’သည် လှည့်ပတ်သည် ဟူသော အနက်ကိုပင် ဖော်ပြနေသဖြင့် ‘လိမ်မာ’၏အနက်ကို အမျိုးမျိုးကောက်ယူနိုင်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

မြန်မာစာပေ အဦးအစတွင် လုံးချင်းကြိယာတို့ကို အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ စာပေအရေးအသား အပြောအဆိုတို့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာချိန်တွင် ဆိုလိုရင်းကို အထောက်အကူပြုစေလိုသဖြင့် လုံးတွဲကြိယာများကို အသုံးပြုလာကြသည်။ နောင်ကာလရှည်ကြာလာသည့်အခါ ရှေ့ကြိယာကိုသာ အလေးပြုမိပြီး နောက်ကြိယာ၏ အနက်ကို မစဉ်းစားဘဲ ပြောဆိုလာကြပါသည်။ ထို့ပြင် ရှေ့ကြိယာ၏အနက်ကိုသာ စဉ်းစားပြီး နောက်ကြိယာကို အထောက်အကူပြုသည့် ပစ္စည်း၊ ရှေ့ကြိယာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို လေးနက်စေသော ထောက်ပံ့ပေးသော နောက်ဆက်ဟူသော အဘိဓာန်တို့တွင် ဖွင့်ဆိုလာကြပါသည်။ ကြိယာဟုတ်မဟုတ် စိစစ်ကြံဆကြည့်ရန် အားမပြုတော့ဘဲ အသုံးရွေးသွားသည်ဟူသော ဆိုကြခြင်းများလည်း ရှိပါသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် လုံးတွဲကြိယာတို့တွင် နောက်ဝဏ္ဏတို့၌ ကိုယ်ပိုင်အနက်များရှိကြပြီး ရှေ့ကြိယာကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်း ရှိသလို အနက်အဆက်အစပ်မရှိဘဲ ရပ်တည်နေခြင်းမျိုးလည်း ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် အနက်ငုပ်နေသော ရှေ့/နောက်ကြိယာတို့ကို အနက်ဖွင့်ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ကြိယာတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဆင်ခြင်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး အချို့ကြိယာတို့၏ ငုပ်နေသော အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့လည်း ပေါ်ထွက်လာမည်ဟု သုံးသပ်မိပါသည်။

^၁ ရွှေသိမ်းမင်း၊ ၂၀၁၂၊ ၂၆၉။

နိဂုံး

မြန်မာဘာသာစကားရှိ နှစ်လုံးတွဲကြိယာတို့တွင် အနက်ငှပ်နေသော ကြိယာများ ရှိကြောင်းကို တတ်စွမ်းသရွေ့ ဆန်းစစ်တင်ပြထားပါသည်။ အဘိဓာန်တို့တွင် အနက်ဖွင့်ပုံ မတိမ်းမယိမ်းရှိခြင်း၊ ကွဲလွဲနေခြင်းတို့၏ အကြောင်းရင်းကို သတိပြုမိရန် ကြိုးစားထားပါသည်။ ထိုသို့ အနက်ဖွင့် ကွဲလွဲခြင်းအကြောင်းကို ဆက်လက် သုတေသနပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသော ကြိယာများ သာမက တွယ်တာ၊ ယဉ်ပါး၊ ထင်စား၊ မွေးစား စသည့် လုံးတွဲကြိယာတို့၏ အနက် များကို ဆက်လက် ဖော်ထုတ်စူးစမ်းကြရန် တိုက်တွန်းအပ်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာဘာသာ

ကောသလ္လ၊ ဆရာတော်။ (၁၉၈၅)။ ဗြဟ္မနိရုတ္တိနယသင်္ဂဟ ခေါ် မြန်မာစကားလုံးပြောင်းထုံးကျမ်း။ ရန်ကုန်၊ စာပေပေါင်းကူးပုံနှိပ်တိုက်။

ကျော်အောင်စံထား၊ ဆရာတော် (ဒုတိယ)။ (၁၉၆၆)။ ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီကျမ်း(ဒု-အုပ်)။ ရန်ကုန်၊ တိုးစာပုံနှိပ်တိုက်။

မဟာဇေယသင်္ခယာ၊ (လှေသင်းအတွင်းဝန်)။ (၁၉၆၃)။ ဝေါဟာရလီနတ္ထဒီပနီ၊ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

မြန်မာအဘိဓာန်။ (၂၀၁၈)။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံတိုင်းရင်းသားဘာသာစကားဦးစီးဌာန၊ မြန်မာစာအဖွဲ့။

ဝန်၊ ဦး။ (၁၉၅၂)။ တက္ကသိုလ်မြန်မာအဘိဓာန်၊ အပိုင်း၁၊ ရန်ကုန်၊ ဘာသာပြန်နှင့် စာအုပ်ထုတ်ဝေရေးဌာန။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

Okell, John and Allott, Anna. (2001). Burmese / Myanmar Dictionary of Grammatical Forms. Curzon Press, Cornwall.

ပတ်ရှုသော စာအုပ်စာရင်း

မင်းထင်၊ ဦး (ဆရာ)။ ၁၉၅၉။ ဝေါဟာရနှင့်ပေါရာဏ၊ ရန်ကုန်၊ သိန်းညွန့်ဦးစာပေ။

သာနိုး၊ မောင်။ ၂၀၀၉။ မြန်မာ့စကားနဲ့စာပေ၊ ရန်ကုန်၊ ကျောက်ဆောင်စာအုပ်တိုက်။

ဝေါဟာရပိပလ္လာသ-လက္ခဏဒီပနာ၊ ရန်ကုန်၊ ငွေယမုန်စာပေ။